

Valtioneuvoston asetus valtion mielisairaaloista annetun asetuksen 3 §:n muuttamisesta

Pääasiallinen sisältö

Asetusmuutoksessa esitetään muutettavaksi valtion mielisairaaloista annetun asetuksen (431/1997) 3 §:ää. Valtion mielisairaaloista annetun asetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan mielisairaaloiden johtokuntaan kuuluu vähintään kuusi ja enintään kahdeksan jäsentä, joista yksi on henkilöstön keskuudestaan valitsema jäsen ja joista vähintään kahden tulee olla kuntien edustajia.

Asetusta muutettaisiin siten, että asetuksen 3 §:n 1 momentissa huomioitaisiin hyvinvointialueuudistuksen vaikutus asetuksessa määriteltyihin edustajiin. Kuntien-sana korvattaisiin hyvinvointialueiden-sanalla. Lisäksi asetuksen 3 §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että termi asianomainen ministeriö korvattaisiin sanalla sosiaali- ja terveysministeriö.

1. Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Valtion mielisairaaloilla on ministeriön neljäksi vuodeksi kerrallaan asettamat johtokunnat. Valtion mielisairaaloiden nykyiset johtokunnat ovat asetettu kaudelle 1.6.2021–31.5.2025. Kuntien edustus johtokunnissa on perustunut siihen, että ennen hyvinvointialueuudistusta kunnat ovat olleet vastuussa terveystalouden järjestämisestä. Nykyiset valtion mielisairaaloiden johtokuntien jäsenet ovat nimitetty ennen hyvinvointialueuudistusta. Johtokuntien nykyinen kausi on päättymässä keväällä 2025, jonka vuoksi asetuksen 3 §:ää on syytä päivittää vastaamaan hyvinvointialueuudistusta ennen uusien johtokuntien jäsenten nimeämistä.

Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan kehitetään valtion mielisairaaloiden, vankilaterveydenhuollon sekä koulukotien toimintaa nykyisillä järjestämis- ja ohjausrakenteilla.

Asetuksenantovaltuudet

Valtion mielisairaaloista annetun lain (1292/1987) 3 § (384/1997).

2. Asian valmistelu

Asetusmuutos on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Valmistelussa on resurssisyistä sekä asian vaatiman mahdollisimman nopean voimaantulon vuoksi päädytty vain yhden pykälän teknisen muutokseen. Valmistelussa ei siten ole kokonaistarkasteltu asetusta.

Asetusmuutoksen luonnos oli lausuntokierroksella 17.10.–15.11.2024 Lausuntopalvelu.fi –palvelun kautta. Asiassa on käytetty säädösvalmistelun kuulemisohjeita lyhyempää lausuntoaikaa, sillä kyse on suppeasta teknisluonteisesta muutoksesta asetukseen.

Lausuntopyyntö lähetettiin Suomen Kuntaliitto ry:lle, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:lle, Niuvanniemen sairaalalle, Vanhan Vaasan sairaalalle, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle, Pohjois-Savon hyvinvointialueelle, Pohjanmaan hyvinvointialueelle, Vaasan kaupungille, Kuopion kaupungille, Itä-Suomen yliopistolle, Turun yliopistolle, Itä-Suomen aluehallintovirastolle ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle. Myös muilla tahoilla oli mahdollisuus lausua lausuntokierroksen aikana asiasta.

Seuraavat tahot toimittivat ministeriölle lausuntonsa asetusmuutoksen luonnoksesta: Niuvanniemen sairaala, Suomen Kuntaliitto ry, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Itä-Suomen aluehallintovirasto yhdessä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston kanssa ja yksi yksityishenkilö. Lausuntopalaute on luettavissa julkisessa palvelussa osoitteessa <https://stm.fi/hankkeet> tunnuksella [STM128:00/2024](https://stm.fi/hankkeet).

Asetusluonnoksen suomenkielinen versio on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.

3. Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Valtion mielisairaaloiden tehtävistä säädetään valtion mielisairaaloista annetussa laissa, mielenterveyslaissa (1116/1990) sekä valtion mielisairaaloista annetussa asetuksessa. Mielenterveyslain 6 §:n mukaan valtion mielisairaalassa suoritetaan mielentilatutkimuksia, ja sinne voidaan hyvinvointialueen sairaalan esityksestä ottaa hoidettaviksi mielisairaita ja muita mielenterveyshäiriöitä potevia henkilöitä, joiden hoitaminen on erityisen vaarallista tai erityisen vaikeaa. Valtion mielisairaaloista annetun lain 3 §:n mukaan valtion mielisairaaloilla on ministeriön asettamat johtokunnat, joiden kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään asetuksella.

Valtion mielisairaaloista annetun asetuksen 2 §:n mukaan johtokunnan tehtävänä on kehittää, ohjata ja valvoa sairaalan toimintaa sekä siinä tarkoituksessa:

- 1) asettaa yleiset tavoitteet sairaalan toiminnalle sekä päättää sen toimintalinjoista;
- 2) päättää sairaalan toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä talousarvioehdotuksesta;
- 3) seurata sairaalalle asetettujen tavoitteiden toteutumista;
- 4) hyväksyä sairaalan johtosääntö;
- 5) käsitellä sairaalan toiminta- ja vuosikertomus;
- 6) nimittää sairaalan yli lääkärit ja määrätä näistä yksi johtavaksi lääkäriksi enintään viideksi vuodeksi kerrallaan; sekä
- 7) käsitellä muut laajakantoiset ja periaatteelliset asiat sekä antaa sairaalan toimintaa koskevia ohjeita.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos voi antaa johtokunnalle lisätehtäviä.

Olisi tarkoituksenmukaista, että hyvinvointialueiden edustajista yksi nimitettäisiin sen alueen hyvinvointialueelta, jolla sairaala sijaitsee, sekä yksi edustaja edustaisi muita hyvinvointialueita. Hyvinvointialueiden edustajien lisäksi olisi tarkoituksenmukaista, että johtokunnissa olisi yksi edustaja sosiaali- ja terveysministeriöstä ja yksi THL:stä. Muut jäsenet voivat edustaa esimerkiksi yliopistoa tai sairaaloiden suurimpia käyttäjähyvinvointialueita. Johtokuntien kokoonpano voi käytännössä olla erilainen kummassakin sairaalassa. Johtokunnassa tulisi olla myös oikeuspsykiatrista asiantuntemusta. Tämä vastaisi hallituksen esityksessä laeiksi mielenterveyslain ja valtion mielisairaaloista annetun lain 3 §:n muuttamisesta (HE 231/1996 vp) asetettua kantaa. Hallituksen esityksen (HE 231/1996 vp) yhtenä tarkoituksena oli lisätä kuntien osallistumista valtion mielisairaaloiden hallintoon.¹ Asetusmuutoksen tarkoituksena on säilyttää tämä tavoite, eli varmistaa hyvinvointialueiden osallistuminen valtion mielisairaaloiden hallintoon.

¹ Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1996:14, s. 3.

4. Pääasialliset vaikutukset

Kyseessä on teknisluonteinen muutos asetukseen. Muutos vaikuttaisi valtion mielisairaaloiden johtokuntiin siten, että jatkossa kuntien edustajien tilalle olisi nimitettävä hyvinvointialueiden edustajat.

Esitetyllä muutoksella ei olisi taloudellisia vaikutuksia.

5. Lausuntopalaute

Kaikki lausunnon antaneet tahot kannattivat asetusmuutosta. Itä-Suomen aluehallintoviraston ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston yhteisessä lausunnossa todettiin, että aluehallintovirastojen edustajia ei tulisi olla valtion mielisairaaloiden johtokunnissa, sillä aluehallintoviraston jäsenyys voisi vaarantaa viranomaisen riippumattomuuden ja aiheuttaa esteellisyyksiä valvonnan näkökulmasta. Aluehallintovirastojen lausunnon johdosta asetusmuistiosta poistettiin maininta siitä, että aluehallintovirastojen edustus johtokunnissa olisi tarkoituksenmukaista.

6. Säännöskohtaiset perustelut

3 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntien-sana korvattaisiin hyvinvointialueiden-sanalla.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että termi asianomainen ministeriö korvattaisiin sanalla sosiaali- ja terveysministeriö.

7. Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetus tulee voimaan 1.2.2025.

Esitys

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen valtion mielisairaaloista annetun asetuksen 3 §:n muuttamisesta.